

מסגרת

אגוז אינו בגימטריא "חטא"

הרמ"א (סי' תקפ"ג) כתב בשם המהרי"ל שמדקדקים שלא לאכול אגוזים בראש השנה, כיוון שאגוז בגימטריא "חטא", וגם מפני שאגוזים מרבים כוחו ונעו ומבטלים את התפילה. הטעם הראשון הוא תמוה ביותר, שהרי אגוז הוא בגימטריא 17 ואילו חטא הוא בגימטריא 18, ואם כן, אגוז כלל אינו בגימטריא "חטא"!!

הישוב המקובל בדבר הוא שלמרות שכותבים "חטא" כך, אך כשהוא נשמע, לא שומעים בו את האות אלף, והוא נשמע "חט". החתם סופר (בהגהותיו שם על השו"ע) מסביר שחז"ל אמרו על הפסוק "אל גינת אגוז", שעם ישראל נמשלו לאגוז. כפי שאגוז, למרות שמתגלגל הוא למקומות מטונפים, הפרי שבתוך הקליפה אינו נמאס ומתלכלך, אף עם ישראל, למרות שמצויים הם בין אומות העולם, אינם מתלכלכים בפנימיותם. ומכיוון שאגוז רומז על הגלות וליכלוך ישראל, לכן לא כדאי להזכיר אגוז בראש השנה. ובפרט ש"אף גם זאת בארץ אויביהם", הם ראשי תיבות אג"ז.

ידידי הרה"ג ר' יוסף שלמה מאיר שליט"א, המתעסק רבות במנהגי אשכנז הקדומים, הסביר לי לפני מספר שנים, שהקדמונים ראו לנכון לקבוע מנהגים שונים לפי טעמים נסתרים וכמוסים שהיו להם, לפי חכמת הסוד ועוד, והם הלבישו את סיבותיהם בטעמים גלויים לעין, כמו ש"אגוז" בגימטריא "חטא". אך האמת היא שזאת לא היתה הסיבה הנסתרת לקביעת המנהג שלא לאכול אגוזים. אישוש לדבריו נראה מדיון האחרונים (ראו בהגהה ברש"י ישעיהו פ"א א' ועוד), שתמחו כיצד יתכן שלא לאכול אגוז, כאשר "אגוז" הוא בגימטריא טו"ב.

ה"יפה ללב" (סי' תקפ"ג) מעיר כיצד יתכן שישנה בעיה להזכיר חטאים בראש השנה, והרי אנו אומרים ב"תשליך" את הפסוק "ותשליך במצולות ים כל חטאתם"!! אלא, מסביר ה"יפה ללב", ישנו עניין באגוז ש"אינו מסמנא מילתא באכילתו". ולא, לא הכל אנו מבינים!

ה"מגן אברהם" כותב שהגדולים יותר נקראים "אגוזים" והקטנים נקראים "לוזים" וביאר ה"מחצית השקל" שנאמר במדרש שישראל נמשלו לאגוז, שכפי שבאמצע האגוז ישנה צורת עץ, אף במדבר היו דגלים מסביב והמשכן היה באמצע. מציאות זו, של צורת עץ באמצע האגוז, מצויה רק באגוזים גדולים ולא בקטנים, ולכן רק האגוזים הגדולים אסורים באכילה בראש השנה. ואמנם לפי הטעם הנוסף המובא ברמ"א, לפיו אגוזים מרבים כיחה וניעה, אף את הלוזים הקטנים אין לאכול. ה"מטה אפרים" כותב שאין לאכול בראש השנה גם פולים, שעועית וקטניות, כיוון שאכילתם גורם לכיחוכו בגרון והם יפריעו לו ולאחרים בתפילה ובתקיעות. מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל הורה שלמרות ששקדים ופיצוחים, פיסטוקים ובוטנים אינם אגוזים ומותר לאוכלם, מכל מקום נהגו שלא לאוכלם בגלל שגורמים לכיחה וניעה.